El tractament dels recursos paisatgístics en la revisió del Pla general d'ordenació municipal de Sevilla

PER: CARMEN VENEGAS I JESÚS RODRÍGUEZ , geògrafs

En els darrers anys a les societats occidentals es fa evident un creixent interès pel paisatge, a causa, en gran mesura, de la notable degradació experimentada pels recursos paisatgístics de les dècades precedents. Entre les moltes iniciatives polítiques, científiques i socials que l'esmentat interès ha generat, cal destacar l'aprovació per part del Consell d'Europa de la Convenció europea del paisatge. Aquesta Convenció, que ja ha estat signada per vint-i-nou països, entre els quals hi ha Espanya, defineix les línies estratègiques que cal seguir en el futur per a protegir i gestionar adequadament els recursos paisatgístics.

Una d'aquestes línies passa per integrar de manera expressa la temàtica paisatgística entre els instruments de planificació territorial i urbanística, en considerar-los especialment adequats per a realitzar un tractament integral dels recursos paisatgístics. Es tractaria d'aplicar un tractament que abracés la totalitat del territori considerat i que tingués present tant la protecció com l'ordenació i la gestió dels esmentats recursos. En aquest sentit, l'equip de treball encarregat de la revisió del Pla general d'ordenació urbanística de Sevilla va mostrar, des del principi, un gran interès per abordar la consideració dels recursos paisatgístics municipals des dels nous plantejaments proposats per la Convenció, i conseqüentment va encarregar un estudi que permetés el reconeixement d'aquests recursos paisatgístics i la inclusió de mesures de protecció i gestió sostenible en les determinacions del Pla general.

El reconeixement d'aquests recursos va tenir com a punt de partida el context metropolità, és a dir, la consideració del paisatge de la ciutat en el marc de l'aglomeració urbana de Sevilla, ja que les condicions geogràfiques de l'emplaçament de la ciutat posen en relleu que la veritable dimensió paisatgística de la localitat excedeix amb escreix els límits del terme municipal. Per això es van analitzar els condicionants bàsics del paisatge metropolità i també les relacions visuals que s'estableixen entre la ciutat i l'entorn. Finalment, a partir de la identificació dels principals punts d'observació metropolitans i prenent com a referència les unitats de paisatge establertes en el Pla d'ordenació del territori de l'aglomeració urbana de Sevilla, es van delimitar els espais intermunicipals considerats estratègics per al tractament coordinat dels recursos paisatgístics.

Vista de la ciutat de Sevilla des de l'Aljarafe. C. Venegas i J. Rodríguez



Una segona aproximació es va centrar en l'anàlisi dels recursos paisatgístics identificables a les àrees rurals i periurbanes de la ciutat de Sevilla. Aquests espais, ocupats actualment per activitats agrícoles



Panoràmica de la ciutat amb el Guadalquivir en primer terme. C. Venegas i J. Rodríguez



Entrada a la ciutat des de l'est. C. Venegas i J. Rodríguez

o convertits en terrenys intersticials amb clara vocació urbana, tenen un important paper en l'estructura territorial, ja que es comporten com uns àmbits de transició entre diferents àrees urbanes. El reconeixement i la valoració d'aquests paisatges s'ha realitzat mitjançant la determinació d'una sèrie de categories paisatgístiques bàsiques:

a. Àrees amb potencialitats paisatgístiques o ambientals.
b. Àrees paisatgísticament conflictives o degradades.
c. Àmbits paisatgísticament desordenats.
d. Àrees de fragilitat visual.
e. Fites paisatgístiques i d'orientació.

La consideració del paisatge urbà al Pla general ha estat abordada des d'una triple perspectiva. D'una banda s'han tingut en compte els àmbits considerats estratègics per a la configuració de la imatge de la ciutat, en la mesura que les distintes intervencions que s'hi realitzen tenen una notable incidència en el conjunt pel fet de ser, en molts casos, espais altament freqüentats i amb una gran fragilitat visual. Entre aquests espais estratègics s'inclouen les principals vies d'accés a la localitat, les façanes urbanes més significatives i les principals fites.

D'altra banda, s'han analitzat els denominats *configuradors secundaris del paisatge,* és a dir, els usos i elements que no afecten de manera directa la qualitat escènica de les edificacions i els espais lliures, però la proliferació dels quals o la deficient regulació dels quals tenen una incidència negativa en la imatge paisatgística de determinades perspectives o sectors urbans. Aquests usos i elements fan referència als usos publicitaris, als elements tècnics en edificacions, a les antenes de telefonia, a les condicions escèniques de l'edificació i dels espais lliures privats...

> “ EN ELS DARRERS ANYS A LES SOCIETATS OCCIDENTALS ES FA EVIDENT UN CREIXENT INTERÈS PEL PAISATGE, A CAUSA, EN GRAN MESURA, DE LA NOTABLE DEGRADACIÓ EXPERIMENTADA PELS RECURSOS PAISATGÍSTICS DE LES DÈCADES PRECEDENTS

Finalment, s'ha realitzat una aproximació a les condicions paisatgístiques de les àrees que han estat qualificades al Pla general com a estratègiques per al futur desenvolupament urbà del municipi. Per a cadascuna d'aquestes s'ha establert un reconeixement paisatgístic inicial, una valoració de les condicions de visibilitat i alguns criteris paisatgístics generals per a ordenar-los.

Els resultats de les anteriors anàlisis paisatgístiques juntament amb les línies d'intervenció que se'n desprenen han estat inclosos en diferents apartats dels documents de progrés i d'aprovació inicial del Pla general. En aquest darrer document, el període d'exposició pública del qual va acabar a començament del mes de novembre, també s'hi han incorporat criteris i mesures de gestió de les Normes urbanístiques, especialment en el Títol IX de Normes generals de protecció del medi urbà i natural on s'inclou un capítol específic, el Capítol IV de Protecció dels recursos paisatgístics.

Els criteris i normes esmentats s'estructuren a partir de tres grans eixos:

❑ D'una banda, el règim dels configuradors principals del paisatge,



Façana fluvial de la ciutat de Sevilla. C. Venegas i J. Rodríguez

entenent per *configuradors* els espais lliures públics i les edificacions. Per a aquests elements, caracteritzats per la seva capacitat per a delimitar i caracteritzar els diferents àmbits escènics del municipi, s'estableixen criteris escènics per a dissenyar-los i condicionar-los en el cas dels espais lliures públics i criteris bàsics d'intervenció per a les edificacions.

❑ En un segon apartat, s'ha abordat el règim dels components secundaris del paisatge, fent referència a les construccions, instal·lacions i elements que presten algun tipus de servei als configuradors principals del paisatge i que, tot i que no tenen la mateixa capacitat que els esmentats configuradors a l'hora de caracteritzar els diferents àmbits escènics del municipi, poden incidir de manera molt significativa en la valoració de determinats sectors, itineraris o perspectives de la ciutat. Amb aquest objectiu els components secundaris del paisatge s'han agrupat en sis categories:

a. Construccions auxiliars en espais lliures de parcel·la.
b. Tancaments de parcel·les i solars.
c. Elements auxiliars de les edificacions.
d. Elements informatius.
e. Instal·lacions que pertanyen a xarxes de telecomunicacions.
f. Instal·lacions i elements provisionals o desmuntables en espais lliures.

Per a cadascuna d'aquestes categories s'estableixen criteris d'adequació a l'entorn paisatgístic i d'adaptació a l'ambient i la imatge urbana.

❑ En tercer lloc, s'han establert determinacions zonals referides als espais de més interès i sensibilitat paisatgística entre els quals destaquen el conjunt històric, els espais urbans protegits del centre històric, els immobles i conjunts BIC o amb protecció integral o global, les principals façanes urbanes, els principals estructuradors viaris del municipi i el sòl no urbanitzable. Atenent a la distinta significació o importància en la configuració de la imatge de conjunt de la ciutat s'estableixen determinacions particulars en relació amb els usos, les intervencions o els components secundaris admissibles en cada una d'aquestes zones.

La normativa estableix igualment que, en el termini d'un any des de l'aprovació definitiva del Pla, l'Ajuntament de Sevilla haurà d'elaborar una futura ordenança de paisatge urbà que segueixi els criteris establerts pel Pla general d'ordenació urbana.